

MODELE NAUCZANIA EDUKACJI OBYWATELSKIEJ W SZKOŁACH EUROPEJSKICH

Kamila Ordowska

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Edukacja Obywatelska
Konferencja

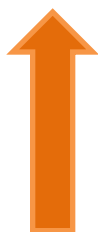
Gdańska
Fundacja
Oświatowa

PRIORYTET

zaangażowanie obywateli
w życie polityczne i społeczne

Zachęcanie obywateli
do aktywnego uczestnictwa
w życiu społecznym
i politycznym

Szkoła
(edukacja obywatelska)

poszukiwanie równości i wolności społecznej

Czym jest edukacja obywatelska?

Edukacja obywatelska

to kształcenie na poziomie szkolnym, które ma przygotowywać uczniów do zostania aktywnymi obywatelami, przekazując im wiedzę, umiejętności oraz postawy potrzebne do rozwoju oraz przyczyniające się do dobrobytu społeczeństw, w których żyją.

Główne kategorie celów edukacji obywatelskiej:

1. rozwój biegłości politycznej

- wiąże się z przekazywaniem wiedzy na temat takich zagadnień, jak: instytucje społeczne, polityczne i obywatelskie, prawa człowieka, konstytucje krajowe, prawa i powinności obywatelskie, zagadnienia społeczne, rozpoznawanie dziedzictwa kulturowego i historycznego, a także kulturalnego i językowego zróżnicowania społeczeństwa,

2. kształtowanie umiejętności krytycznego myślenia i umiejętności analitycznych

- dzięki nim młodzi ludzie mają możliwość analizowania i oceniania informacji na tematy społeczne oraz polityczne,

Główne kategorie celów edukacji obywatelskiej:

3. kształtowanie określonych wartości, postaw i zachowań

- założenie to obejmuje m. in. naukę o szacunku i wzajemnym zrozumieniu, odpowiedzialności społecznej i moralnej oraz rozwoju ducha solidarności z innymi,

4. zachęcanie do aktywnego udziału i zaangażowania w życie szkoły oraz lokalnej społeczności

- danie możliwości praktycznego zastosowania zdobytej wiedzy i umiejętności, wartości i postaw.

Jakie umiejętności potrzebne są uczniom, którzy mają się stać aktywnymi i odpowiedzialnymi obywatelami?

- **umiejętności obywatelskie** - udział w życiu społecznym, na przykład poprzez wolontariat, oraz wpływanie na wydarzenia polityczne poprzez głosowanie i składanie petycji,
- **umiejętności społeczne** - życie i praca z innymi, rozwiązywanie konfliktów,
- **umiejętności komunikacyjne** - słuchanie, rozumienie i udział w dyskusjach,
- **umiejętności międzykulturowe** - budowanie dialogu międzykulturowego i uznawanie różnic kulturowych.

Trzy główne modele edukacji obywatelskiej:

oddzielny przedmiot

zintegrowana w ramach
przedmiotów lub obszarów
edukacyjnych

element nauczania
międzyprzedmiotowego

Edukacja obywatelska jako oddzielny przedmiot

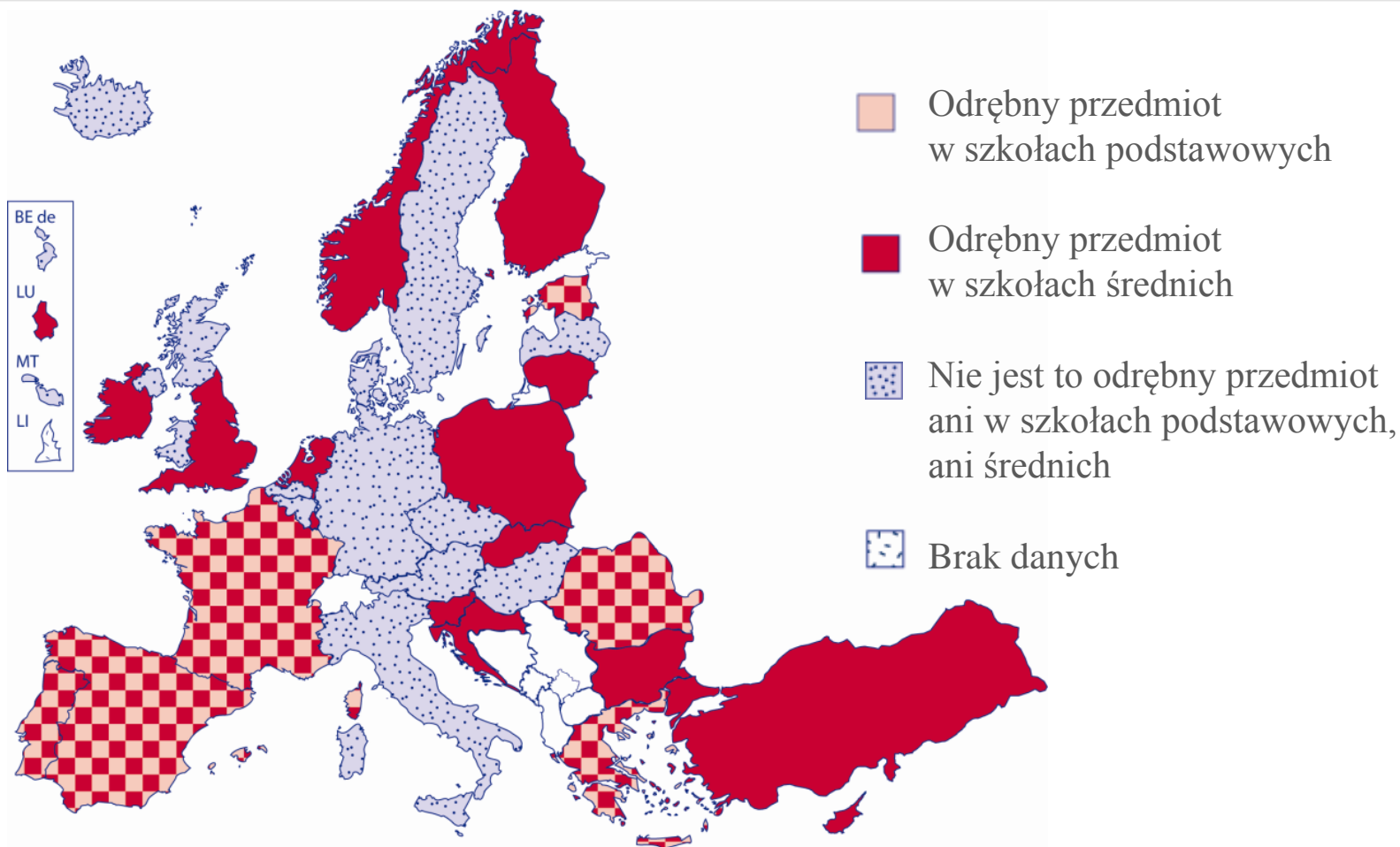
Edukacja obywatelska jako oddzielny przedmiot

W 20 systemach edukacji wychowanie obywatelskie ma status oddzielnego obowiązkowego przedmiotu, nauczanie którego rozpoczyna się czasami na poziomie szkoły podstawowej, ale najczęściej – na poziomie szkoły średniej.

w 2005 r. – w 17 krajach

Prowadzenie odrębnych, obowiązkowych przedmiotów dotyczących elementów edukacji obywatelskiej, zgodnie z krajowymi programami kształcenia (2010/2011)

Źródło: Eurydice

Jaki jest czas nauczania edukacji obywatelskiej w ramach odrębnego przedmiotu?

- Francja - 12 lat w szkołach podstawowych, średnich
- 9 lat w Portugalii,
- 6 lat w Polsce, Słowacji i Finlandii,
- 5 lat w Estonii i Zjednoczonym Królestwie (Anglia),
- 4 lata w Grecji, Hiszpanii i Rumunii,
- 3 lata w Irlandii, Luksemburgu i Norwegii,
- 2 lata na Cyprze, w Holandii, Słowenii i Chorwacji,
- w Bułgarii i Turcji – rok,
- na Litwie- 2 lata nauczania po jednej godzinie w tygodniu lub rok po dwie godziny w tygodniu.

Czy określona jest zalecana liczba godzin lekcyjnych?

- Liczba godzin lekcyjnych określona jest w większości państw z wyjątkiem Holandii, Finlandii i Zjednoczonego Królestwa. Liczba godzin dostosowana jest do poziomu kształcenia.
- W Estonii, Grecji i Hiszpanii liczba godzin lekcyjnych przeznaczonych na edukację obywatelską rośnie wraz z wiekiem uczniów natomiast we Francji maleje. Liczba godzin przeznaczona na edukację obywatelską jest również zależna od ilości godzin przeznaczanych na edukację w ogóle.

Edukacja obywatelska zintegrowana w ramach przedmiotów lub obszarów edukacyjnych

Przedmioty w ramach których integruje się nauczanie edukacji obywatelskiej z innymi treściami to najczęściej:

nauki
społeczne

historia

geografia

języki obce

etyka/religia

przyroda

matematyka

plastyka

wychowanie
fizyczne

wczesna
edukacja

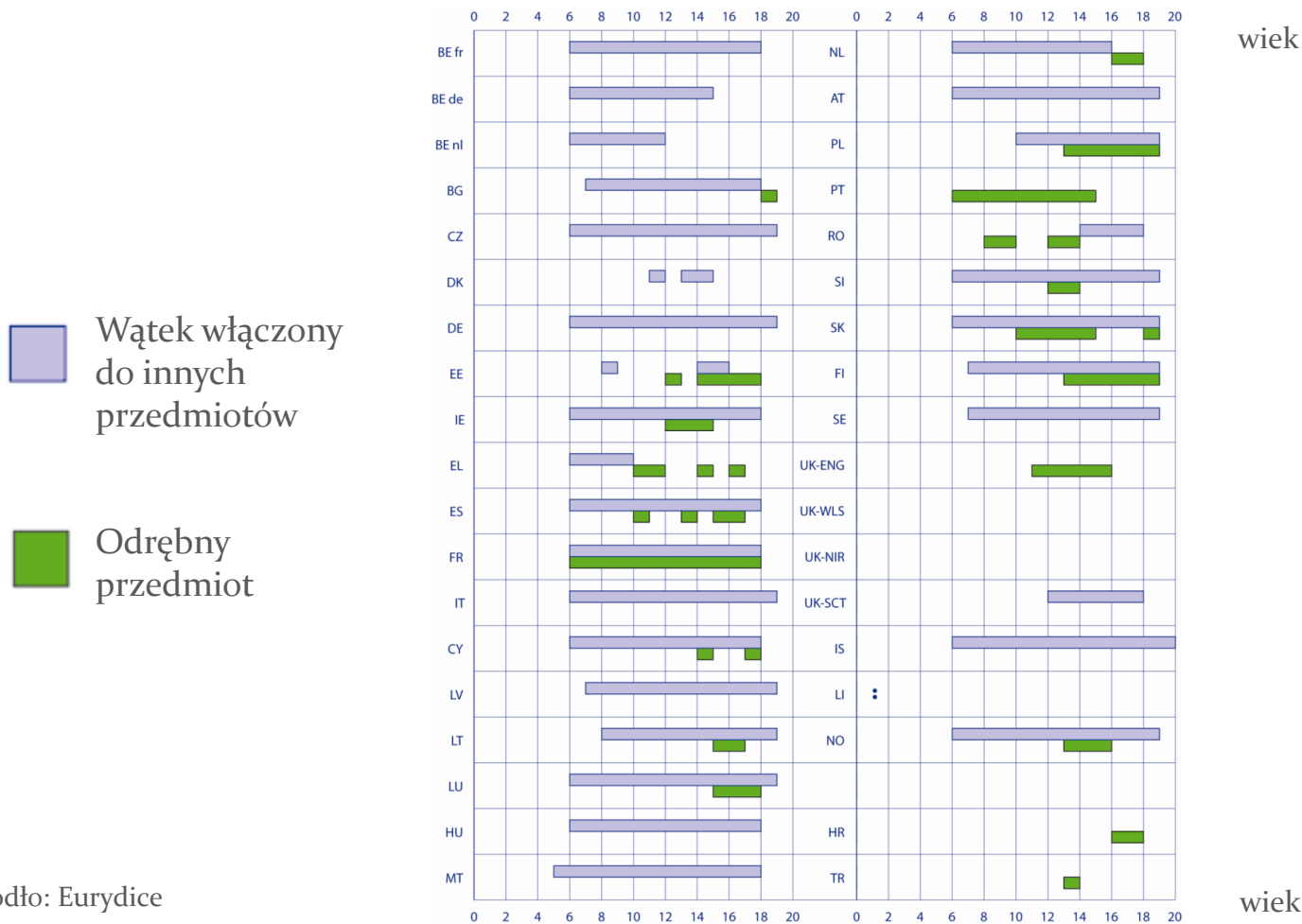
Czy edukacja obywatelska może być też realizowana już w pierwszych latach kształcenia?

Szkoła we Francji

Projekt współfinansowany przez Departament Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu Wspólne działania polsko-białoruskie

Edukacja obywatelska jako odrębny przedmiot lub temat włączony do innych przedmiotów, z uwzględnieniem wieku uczniów, zgodnie z krajowymi programami kształcenia, 2010/11

Źródło: Eurydice

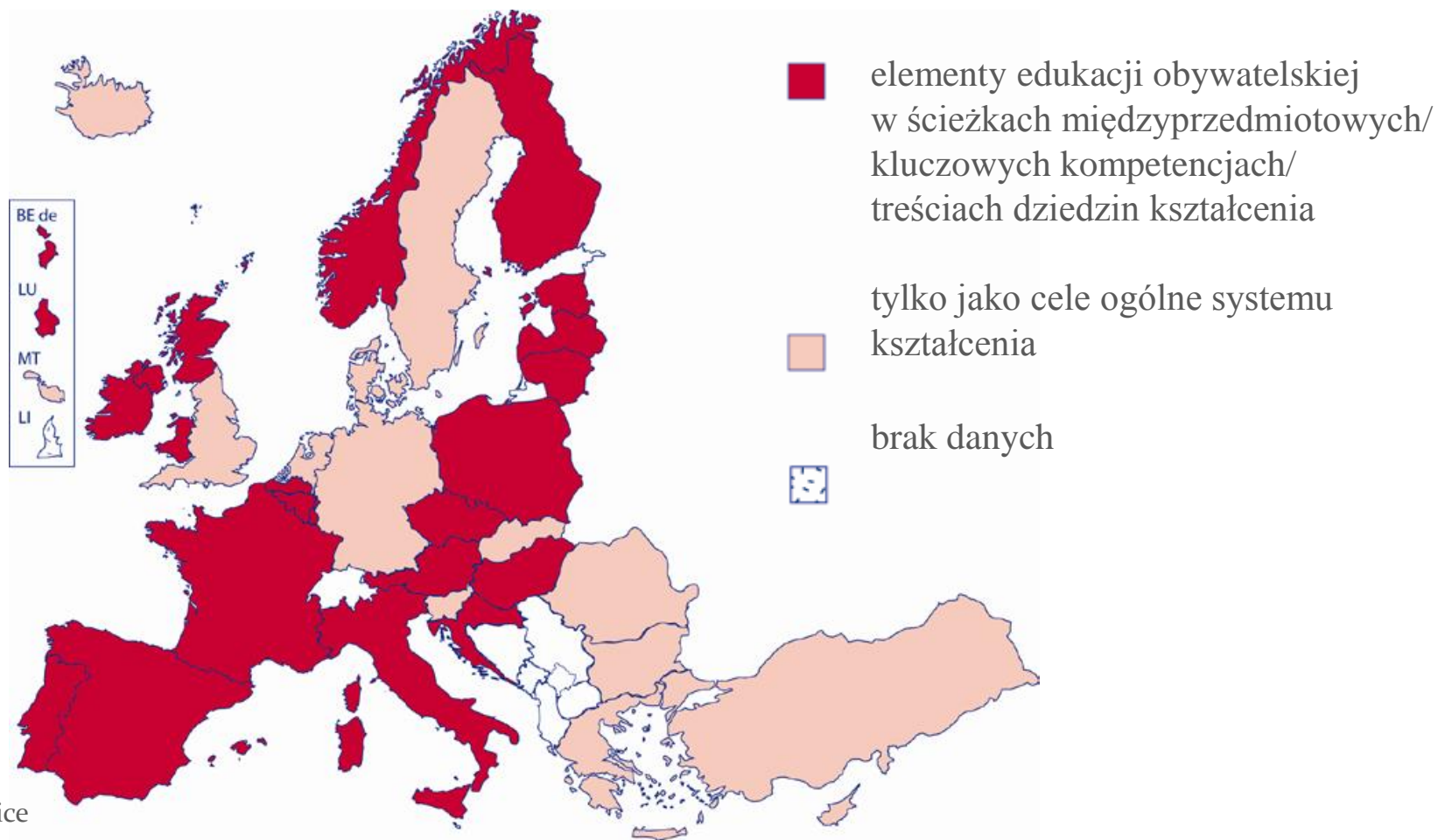
Edukacja obywatelska - podejście międzyprzedmiotowe

Realizując zagadnienia międzyprzedmiotowe

wszyscy nauczyciele przyczyniają się
do wypełniania celów założonych
w ogólnokrajowych programach kształcenia.

Międzyprzedmiotowe podejście do edukacji obywatelskiej, zgodnie z ogólnokrajowymi programami kształcenia, 2010/11

Źródło: Eurydice

Projekt współfinansowany przez Departament Dyplomacji Publicznej i Kulturalnej Ministerstwa Spraw Zagranicznych w ramach konkursu Wspólne działania polsko-białoruskie

Gdańska
Fundacja
Oświatowa

Podejście międzyprzedmiotowe

- **Belgia (Wspólnota Flamandzka)**

Cele edukacji obywatelskiej:

aktywne zaangażowanie, prawa człowieka i wolności podstawowe, system demokratyczny oraz wymiar europejski i międzynarodowy.

- **Republika Czeska**

„Obywatelstwo demokratyczne”,

„Myślenie w kontekście europejskim i globalnym”,

„Edukacja wielokulturowa”.

Podejście międzyprzedmiotowe

- **Portugalia** - „Edukacja dla obywatelstwa”
- **Włochy**- „Obywatelstwo i konstytucja”
- **Irlandia**- „Edukacja społeczna, osobista i zdrowotna”
- **Walia**- wszystko, co szkoła lub college robi w celu promowania rozwoju społecznego i edukacyjnego uczniów

Podejście międzyprzedmiotowe

- **Francja** - „Kompetencje społeczne i obywatelskie”
- **Hiszpania** - umiejętności oraz kompetencje społeczne i obywatelskich, jakie należy zdobywać we wszystkich dziedzinach i przedmiotach kształcenia obowiązkowego
- **Chorwacja** - „Edukacji o prawach człowieka i demokracji obywatelskiej”
- **Szkocja** - „Odpowiedzialni obywatele”

Podejście międzyprzedmiotowe

- **Irlandia Północna** - „Rozwój osobisty i wzajemne zrozumienie” w szkołach podstawowych, a w szkołach średnich – „Przygotowanie do życia i pracy”.
- **Polska** - rozwijanie postaw istotnych dla edukacji obywatelskiej to ogólne zadanie całej szkoły.

Edukacja obywatelska

nauczanie i uczenie się
w czasie lekcji

zajęcia praktyczne odbywane
w życiu szkolnym

zajęcia praktyczne w czasie
działań w szerszej społeczności

Jak wygląda aktywność obywatelska w praktyce?

- wybory przedstawicieli klas i tworzenie rad klasowych,
- wybory rady uczniów,
- przedstawicielstwo uczniów w organach zarządzających szkołą.

-
- Rada klasowa- reprezentuje klasę
 - Rada uczniowska/ szkolna- reprezentuje szkołę

Przedstawiciele klas

- wybierani są przez większość uczniów z klasy,
- reprezentują interesy kolegów przez udział w radzie klasowej (z rodzicami i nauczycielami),
- ustalają z nauczycielami istotne dla klasy sprawy.

Jakie są oficjalne zalecenia dotyczące wybierania przedstawicieli klas?

W Polsce, Niemczech, Litwie, Holandii, Norwegii, Hiszpanii, Turcji, Chorwacji i Bułgarii udział uczniów w zarządzaniu szkołą określony jest odgórnie na wszystkich poziomach kształcenia.

W pozostałych państwach Europy określony jest na poziomach wyższych.

Wybory rad uczniowskich

Podobnie jak przy wyborze rad klasowych w części państw europejskich istnieją odgórne regulacje dotyczące wyboru rad uczniowskich. Regulacje takie posiadają oprócz wcześniej wymienionych Estonia, Islandia, Rumunia, Węgry i część Wysp Brytyjskich.

Wybory przedstawicieli klas i tworzenie rad klasowych

- **Republika Czeska i Łotwa:**

uczniowie są uprawnieni do tworzenia ciał samorządowych w szkołach. Jednak sposób wyboru przedstawicieli klas nie jest regulowany na poziomie centralnym i pozostaje w gestii szkół.

- **Słowenia:**

szkoły podstawowe są autonomiczne pod względem sposobu organizowania się uczniów, ale w większości szkół praktyką jest wybieranie przez uczniów przedstawicieli klas.

Wybory przedstawicieli klas i tworzenie rad klasowych

- **Szwecja:**

oficjalne regulacje zakładają, że uczniowie mają prawo do udziału w życiu klasy, ale nie określają sposobów tego uczestnictwa

- **Norwegia:**

regulacje w sprawie przedstawicieli klas nie dotyczą najmłodszych uczniów (klasy 1–4)

Wybory przedstawicieli klas i tworzenie rad klasowych

- **Hiszpania:**

szkoły średnie mogą tworzyć rady przedstawicieli (juntas de delegados) składające się z przedstawicieli uczniów wybranych przez poszczególne klasy i przedstawicieli uczniów w ciałach zarządzających szkołą

Wybory rad uczniowskich

W Europie wybór członków rad uczniowskich odbywa się na różnych ścieżkach w zależności od państwa.

Może być to:

- bezpośredni wybór przez uczniów klasy,
- wybór zgodnie z procedurami określonymi przez szkołę,
- wybór członków rady przez przedstawicieli klas,
- udział wszystkich uczniów w radzie,
- w niektórych państwach kwestia nie jest regulowana.

W Polsce o wyborze członków rady decydują szkoły.

Co wpływa na poziom zaangażowania uczniów w życie szkoły?

- kultura polityczna państw,
- stopień wdrażania uregulowań i okres ich obowiązywania,
- decyzje szkół dotyczące metod angażowania uczniów w życie szkoły,
- rozpowszechnianie przez szkołę informacji na temat metod zaangażowania w życie szkoły.

Edukacja obywatelska zajmuje ważne miejsce w rzeczywistości szkół europejskich, zarówno merytorycznie, w programach nauczania, jak i w formie praktycznego zaangażowania uczniów w różne projekty.

W jaki sposób możemy wspomagać rozwój umiejętności społecznych?

- **Grecja** – uczniowie szkół podstawowych mogą na zasadzie wolontariatu włączyć się w projekty aktywnego obywatelstwa, które staną się częścią „kreatywnych i zintegrowanych zajęć programowych”. W szkołach średnich uczniowie mogą prowadzić prace badawcze na tematy z dziedzin „Edukacja społeczna i obywatelska” oraz „Domowa ekonomia”.
- **Łotwa** – sylabus dla przedmiotów społecznych sugeruje, że uczniowie powinni włączać się w działalność lokalnej społeczności. Istnieją także zalecenia metodyczne, które mają promować zaangażowanie społeczne w szkole.
- **Holandia** – uczniowie szkół średnich, aby uzyskać świadectwo ukończenia szkoły, muszą odbyć 30 h służby publicznej.

W jaki sposób możemy wspomagać rozwój umiejętności społecznych?

- **Finlandia, Zjednoczone Królestwo (Anglia, Walia i Irlandia Północna), Islandia i Norwegia**
– w krajowych programach nauczania zaleca się, by uczniowie uczestniczyli w działaniach na poziomie lokalnym.
- **Szkocja** – program nauczania zachęca do udziału w poza formalnym kształceniu poza szkołą, choć nie ma to charakteru obligatoryjnego.
- **Polska** – podstawa programowa zachęca lub zaleca, by uczniowie uczestniczyli w wolontariacie na poziomie lokalnym lub na innych poziomach

Państwa, w których uregulowano udział uczniów w życiu lokalnej społeczności:

- **Niemcy** – szkoły powinny zachęcać wszystkich uczniów do udziału w pracach takich instytucji, jak fundacje i instytucje dobroczynne, funkcjonujące w ich najbliższym otoczeniu.
- **Włochy** – szkoły muszą tworzyć efektywne partnerstwa z lokalnymi władzami samorządowymi i siłami policyjnymi, jak również organizacjami kulturalnymi, sportowymi i pozarządowymi.
- **Francja** – zachęca się szkoły do współpracy z władzami lokalnymi, a także organizacjami kulturalnymi, społecznymi i sportowymi.

Czy udział w szkolnych wyborach wpływa na wzrost aktywności obywatelskiej?

Badania ICCS 2009 "Civic knowledge, attitudes, and engagement among lower secondary school students" pokazują, że uczniowie, którzy posiadają doświadczenie wpływania na decyzje podejmowane w szkole są bardziej skłonni do aktywności obywatelskiej w dorosłym życiu.

Różne modele, czas realizacji, metody.....

**...pełne zrozumienie dla wagi celów
i treści edukacji obywatelskiej.**

ORGANIZATOR:

GDAŃSKA FUNDACJA OŚWIATOWA

UL. OSIEK 11/12, 80-842 GDAŃSK

TEL. 58 305-80-60

WWW.GFO.PL

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

Edukacja Obywatelska
Konferencja

Gdańska
Fundacja
Oświatowa